

Лисенко Олена Миколаївна

здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Корсунська Вікторія Валентинівна

старший викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ШАБЛОН ГЕНДЕРНОЇ РОЛІ

Однією з об'єктивних детермінантів якості життя можуть бути соціальні стереотипи щодо різних соціальних груп, тобто переконання щодо їх властивостей та їх суспільної цінності. Якщо вони позитивні, вони можуть просувати певні групи, збільшуючи їх доступ до соціальних благ та допомагаючи задовольняти матеріальні та нематеріальні потреби своїх членів. Знання суспільно поширених переконань щодо різних категорій людей може вплинути на їх почуття якості життя, змінивши силу мотивації досягнення цілей та виявивши численні атрибути про себе – гідність, здібності, ступінь загрози чи удачі.

Гендерні стереотипи формуються на основі знань про соціальні ролі, які відіграють жінки та чоловіки. Ці ролі визначають поведінку членів груп, а їх спостереження визначає уявлення про типові атрибути цих людей. В суспільстві вони означають, як ми повинні діяти, говорити, одягатися, доглядати за собою і поводитися в залежності від того, яка у нас стать. Наприклад, від дівчаток і жінок зазвичай очікується, що вони будуть одягатися по-жіночому і будуть ввічливими, люб'язними та турботливими. Від чоловіків – що вони будуть сильні, агресивні та сміливі.

На думку психотерапевта Фліс Л. чоловіки та жінки біологічно різні. Відмінності проявляються на рівні статевих хромосом (у жінок XX, у чоловіків XY). Вони визначають, наприклад, відмінності в переживанні болю (жінки мають найнижчий больовий поріг, але здатні витримувати його довше, в той

час, як чоловіки мають надвисокий больовий поріг, але нижчу витривалість), фізичній агресії (більше у чоловіків через найвище вироблення тестостерону), головному мозку (чоловічий мозок більше, але жіночий мозок більш зморшкуватий) або схильності до певних захворювань (дальтонізм частіше зустрічається у чоловіків, ніж у жінок). Крім біологічної статі, у кожної людини є психологічна стать, тобто набір рис, поглядів або поведінки, які в суспільстві приписуються одній зі статей. Риса характеру, які стереотипно вважаються чоловічими, – це, наприклад, амбіції, зосередженість на дії або бажання експериментувати в сексуальному житті. Стереотипно жіночі риси – це, наприклад, чутливість і балакучість. До 1960-х років мужність і жіночність вважалися кінцями одного континууму (якщо хтось був жіночим, значить, він не був дуже мужнім). Однак сьогодні вважається, що мужність і жіночність – це окремі шкали, що дозволяє розділити людей за психологічною статтю на: *людей з певною статтю* – «жінки – жінки» та «чоловіки – чоловіки» (коли людина демонструє риси обличчя, стереотипно, які стосуються її власної статі); *людей кросстатевого визначення* – «чоловіки – жінки» та «жінки – чоловіки» (тобто люди, які виявляють риси протилежної статі); *осіб невстановленої статі* – з деякими рисами обличчя, стереотипно вважаються чоловічими або жіночими; *андрогінних людей* – їм властиві багато рис – як чоловічі, так і жіночі [2].

У кожному суспільстві, етнічної групи та культурі є очікування щодо гендерних ролей, але вони можуть сильно відрізнятися від групи до групи. Згодом вони також можуть змінюватися в одному і тому ж суспільстві.

Стереотип – це широко поширене судження або упередження у ставленні людини або групи, навіть якщо воно надмірно спрощено і не завжди вірно. Стереотипи щодо статі є причиною нерівного і несправедливого поводження через стать людини, що призвело до розвитку таких явищ як сексизм, фейсизм, гендерна сегрегація.

Існує чотири основних типи гендерних стереотипів: *риса особистості* – наприклад, від жінок часто очікується поступливість і емоційність, а від

чоловіків – впевненість в собі та агресивність; *домашня поведінка* – деякі люди очікують, що жінки будуть виховувати дітей, готувати та прибирати в будинку, в той час, як чоловіки піклуються про фінанси, працюють з автомобілем і ремонтують будинок; *рід занять* – певні люди швидко припускають, що вчителі та медсестри – жінки, а пілоти, лікарі та інженери – чоловіки; *зовнішній вигляд* – наприклад, жінки повинні бути худими та витонченими, а чоловіки – високими та м'язистими. Від чоловіків і жінок також очікується, що вони будуть одягатися і виглядати стереотипно для їх статі (чоловіки вдягнені в штани та з короткою стрижкою, жінки в сукнях і з макіяжем).

Фемінність – це перебільшення стереотипної поведінки, яка вважається жіночою. Фемінні люди надмірно посилюють ті якості, які вони вважають жіночими. Це може містити пасивність, наївність, сексуальну недосвідченість, м'якість, граціозність, турботу і прийняття.

Маскулінність – це перебільшення стереотипної поведінки, яка вважається чоловічою. Вони вважають, що повинні змагатися з іншими чоловіками та домінувати над жінками, будучи агресивними, сексуально досвідченими, нечутливими, фізично значними, амбітними та вимогливими.

Ці перебільшені гендерні стереотипи можуть ускладнити відносини між людьми. Фемінні люди з більшою ймовірністю будуть терпіти фізичне та емоційне насильство з боку своїх партнерів. Маскулінні люди більш схильні до фізичного та емоційного насильства зі своїми партнерами.

Крайні гендерні стереотипи не дозволяють людям повністю виражати себе і свої емоції. Наприклад, чоловікам шкідливо відчувати, що їм не можна плакати або виражати чутливі емоції. А жінкам – що їм не можна бути незалежними, розумними або наполегливими. Руйнування гендерних стереотипів дозволяє кожному проявити себе якнайкраще.

Багато стереотипів та суб'єктивних налаштувань являють собою не тільки систему поглядів на норми статево-рольової поведінки, а є соціальними експектаціями, очікуванням, а тому показують активну роль у створенні

соціальних дій і певної поведінки людини. Якщо реальна поведінка не відповідає соціальним нормам, то суспільство удається до тиску на свідомість особистості, засуджує її.

Слід зазначити, що в сучасному світі гендер та гендерна культура розглядається як одна з найважливіших проблем суспільства. Насамперед це пов'язано із підвищенням необхідності отримання даних про особливості утворення гендерної культури у молодого покоління, про вплив суспільства на утворення гендерних ролей і стереотипів. Через те, що гендерна поведінка впливає на особисті відносини між дівчатами і юнаками, на можливість знаходження спільної мови між представниками різних статей, на вибір професійної діяльності. Розвиток цього питання є суттєвим у зв'язку із необхідністю виявлення і подолання багатьох гендерних стереотипів, що розширюються у сучасному соціумі.

Розвиток гендерно-рольової соціалізації хлопчиків і дівчат має певні відмінності. Для дівчини, згідно з історично сформованими патріархальними стереотипами, притаманне орієнтування на сім'ю та сімейні цінності, збереження домашнього затишку. Для молодого людини, згідно з тими ж стереотипами, нормативно бажаною є більш активна поведінка в професійній та соціальній діяльності. Ці стереотипи впливають на свідомість дитини, яка тільки починає шлях у суспільному житті.

Таким чином, дівчата часто дорослішають, вважаючи, що вони не можуть бути такими цінними професіоналами, як хлопці, що відображається на їхній самооцінці, тим самим підтверджуючи той факт, що серед жінок мало керівників. Юнаків суспільство переконує в тому, що лідерські досягнення, керівні посади є обов'язковою рисою їх існування. Це пригнічує їхню свідомість, змушуючи відмовитись від покликання на користь сходження до влади.

Ще з дитинства стереотипи гендерно-рольової поведінки нав'язуються людині громадськістю, примушуючи її діяти всупереч своїм бажанням. Існує думка, що найбільш вкорінені гендерні стереотипи у молодіжному

середовищі. Дотримання поведінки стереотипів, прийнятих у суспільстві загалом, негативно позначається на психологічному стані молодих людей, оскільки перешкоджає їх повній самореалізації.

Таким чином, аналізуючи проблеми гендерних стереотипів, що існують, можливо зробити висновок, що настав час змінити ці стереотипи. Надмірне слідування таким стереотипам сприяє внутрішньому конфлікту, неадекватного сприйняття представників протилежної статі, непорозуміння у взаємодії з оточенням.

Спрямування особистісного розвитку хлопців та дівчат, чоловіків та жінок повинно йти шляхом збереження рівності в їхніх правах та можливостях. Необхідно заохочувати підлітків переймати все найкраще від обох статей, набуваючи таким чином рис характерних андрогінної особистості. Розвивати гендерний підхід в освіті дітей. Діяти з розумінням соціального, конструктивістського походження категорій «чоловік» і «жінка» в суспільстві, допомагати дітям в розвитку індивідуальних здібностей і інтересів, відходячи від рамок традиційного розуміння статі.

Список використаних джерел:

1. Лисенко О. М. Гендерні особливості самоставлення у підлітковому віці. / Курсова робота Лисенко О. М. ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», Дніпро, 2021. 58 с.
2. Фліс Л. Жінка, чоловік... чи чоловік? – гендерні стереотипи у відносинах. Варшава, 2020.
3. Фурда Т. Психологічні умови формування гендерної культури учнівської молоді / Гендер та філософія: гендерні студії у філософських науках (22 листопада 2012 року). Гендер та культурологія: гендерні дослідження феноменів культури (21 лютого 2013 року): збірник матеріалів круглих столів. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. С. 102–108.

4. Шевченко Н. Гендерні стереотипи та способи їх подолання. Ч. 1.
16.12.2006. URL: <https://nataly-sheva.livejournal.com/3958.html>.